

**Каткова Н.В., к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і економічного аналізу
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова**
**Бурлан С.А., к.е.н., доцент,
професор кафедри обліку та аудиту
Чорноморський національний університет імені Петра Могили**

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ДЛЯ ВІДОБРАЖЕННЯ ЇЇ У ЗВІТНОСТІ

У сучасних умовах розвитку економіки ефективність бізнесу залежить від можливості вимірювати, управляти та розвивати інтелектуальний капітал, а також від способу представлення інформації про нього. Тому питання щодо ідентифікації, оцінки та відображення у звітності усіх складових інтелектуального капіталу набувають особливої актуальності.

Зважаючи на те, що більшість елементів інтелектуального капіталу не відображається в традиційних системах обліку, для їх розкриття, як свідчить зарубіжний досвід, використовуються інші управлінські концепції та моделі, зокрема Balanced Scorecard, ARC, Skandia navigator, Intangible Assets Monitor, Ramboll's holistic company model, IC dVAL, Wissensbilanz, Intellectual Capital Rating, MERITUM, DATI, IAbM, Core Competence.

Balanced Scorecard являє собою сукупність причинно-наслідкових зв'язків серед процесів та показників ефективності в чотирьох перспективних аспектах: фінанси, клієнти, внутрішні процеси, навчання та зростання.

ARC (Austrian research centres) представляє собою холістичний (цілісний) підхід, тобто охоплює всі основні аспекти діяльності, надає структуровану та інтерпретовану інформацію.

Skandia Navigator — це зібрання методів вимірювань нематеріальних активів, яке забезпечує цілісний погляд на діяльність і досягнення мети. Skandia Navigator сприяє цілісному розумінню організації і її процесу створення цінності у п'яти пріоритетних фокусах: фінанси; орієнтованість на клієнта; процеси; орієнтація на оновлення та розвиток; фокус людини, яка є серцем і критичним елементом організації, що створює цінність, та керує цілою моделлю.

Intangible Assets Monitor (Karl-Eric Sveiby, Celemi) контролює три загальні категорії: клієнти (зовнішня структура), люди (компетентність) та організація (внутрішня структура). Кожна з цих взаємозалежних категорій поділяється на три ключові сфери: зростання/ оновлення, ефективність і стабільність, які мають свої індикатори ефективності.

Ramboll's holistic company model (ramboll Denmark) складається з ключових областей, які характеризуються певними показниками ефективності. Ці ключові області формують три набори результатів — «клієнти», «співробітники» та «суспільство», і всі три об'єднані для отримання фінансових результатів. Ключовими напрямками є: цінності та управління, стратегічні процеси, людські ресурси, структурні ресурси та консультаційні послуги.

IC dVAL (Intellectual Capital dynamic Value) служить для вивчення впливу інтелектуального капіталу на динамічні можливості підприємства, його продуктивність при розрахунку вартості капіталу, створеного інтелектуальними цінностями. При цьому показники впливу визначаються динамічно за важливими і

взаємопов'язаними вимірами конкурентоспроможності: ресурси, процеси побудови інтелектуального капіталу і ефективність.

Wissensbilanz рекомендації щодо підготовки звітності з інтелектуального капіталу, розроблені у Європейському союзі; містять методики оцінки людського, структурного і реляційного капіталу через оцінку бізнес-середовища і стратегії, ідентифікації невідчутних чинників впливу і якісно їх оцінюють.

Intellectual Capital Rating — метод, що дозволяє проводити порівняльний аналіз між компаніями. Вимірювання ефективності бізнесу та потенціалу підприємства здійснюється шляхом отримання інформації про його бізнес-ідею та про його людський, структурний та соціально-репутаційний потенціал. У підсумку IC-rating ґрунтується на трьох основних напрямках: ефективність (нинішня вартість ефективності у створенні майбутньої вартості), ризик (загроза проти існуючої ефективності, вірогідність реалізації загрози) та відновлення й розвиток (зусилля по відновленню та розвитку існуючої ефективності).

MERITUM класифікує інтелектуальний капітал в людський, структурний і реляційний, і підкреслює відмінність між статичними і динамічними категоріями - нематеріальними ресурсами і діяльністю фірми. Ресурси, як статичне поняття, є запас або поточна вартість даного нематеріального капіталу в певний момент часу. Діяльність, як динамічне поняття, передбачає виділення ресурсів, спрямованих на: а) розвиток внутрішніх або отримання нових нематеріальних ресурсів; б) збільшення вартості існуючих, або в) оцінювання та моніторинг результатів інших двох напрямів.

DATI (Danish Agency for Development of Trade and industry) передбачає розробку керівних принципів інтелектуального капіталу для самостійного звітування.

IAbM (Intellectual Asset-Based Management,) являє собою керівництво зі складання звітів про інтелектуальний капітал, згідно якого звіт повинен містити інформацію про філософію управління, минуле і прогнозоване майбутнє компанії, систему показників інтелектуального капіталу.

Core Competence — концепція компетентнісних ядер, передбачає побудову мережі невідчутних активів, які формують вартість компанії, кожен з яких оцінюється (грошовим або нефінансовим вимірником) через вплив на компетентнісне ядро.

Розглянуті концепції формування інформації про інтелектуальний капітал у звітності переважною більшістю передбачають поєднання процесів, що пов'язані зі створенням інтелектуального капіталу, зі стратегією компанії.

Зазначені моделі розробляються з орієнтацією на різні аспекти управління інтелектуальним капіталом та відображають різні його компоненти, і дозволяють сформувати інформацію у звітності про інтелектуальний капітал як систему переваг компанії, що генеруватимуть її вартість у майбутньому.